Konstitutionsutskottets betänkande

1979/80:28

med anledning av motion om kommunernas arkivering av allmänna handlingar

Motionen

I motionen 1978/79:407 av Martin Olsson och Sven-Erik Nordin (båda c) hemställs att "riksdagen beslutar att hos regeringen anhålla om förslag till regler för förvaring av kommunala handlingar så att offentlighetsprincipen tillgodoses". Motionärerna framhåller bl. a. att kommunallagen saknar bestämmelser om var styrelse- och nämndsprotokoll skall förvaras. En sådan ordning försvårar fullgörandet av offentlighetsprincipen på ett sätt som knappast är förenligt med lagstiftningens intentioner.

Gällande regler m. m.

1977 års kommunallag (1977:179) innehåller vissa bestämmelser om arkivvården i kommuner och landstingskommuner. Där stadgas att fullmäktiges protokoll och de övriga handlingar som hör till fullmäktiges arkiv skall vårdas och förtecknas (2 kap. 27 §). Detsamma gäller för styrelsens och de fakultativa nämndernas protokoll och övriga handlingar (3 kap. 10, 13 §§). Föreskrifter om arkivvården i kommunerna eller landstingskommunerna skall meddelas av fullmäktige i den mån ej annat är särskilt föreskrivet (2 kap. 27 §). Vidare föreskrivs i den nya kommunallagen att det tillkommer styrelsen att vårda och förteckna kommunens eller landstingskommunens arkiv "i den mån dessa för sådant ändamål har överlämnats till styrelsen" (3 kap. 1 § p. 7).

I sammanhanget bör också nämnas att de specialreglerade nämndernas arkivvård numera regleras genom en hänvisning till den nya kommunallagens bestämmelser i ämnet (se prop. 1976/77:1 s. 79).

I propositionen om ny kommunallag m. m. (prop. 1975/76:187 s. 419) anförde föredragande statsrådet att lagreglerna om arkivvården måste fyllas ut med mera detaljerade föreskrifter. Liksom riksarkivet ansåg han det viktigt att det råder en viss enhetlighet mellan t. ex. kommunala och statliga arkiv och att arkivvården i vissa hänseenden samordnas. Dessa intressen borde dock kunna tillgodoses utan att staten detaljreglerar arkivvården hos kommunerna och landstingskommunerna. I stället borde enligt statsrådet kravet på enhetlighet kunna uppfyllas genom att riksarkivet utarbetade ett normalförslag till arkivföreskrifter efter samråd med Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet.

I december 1977 uppdrog regeringen åt riksarkivet att utarbeta normalför-

slag till föreskrifter om arkivvården i kommuner och landstingskommuner. Efter samråd med Svenska kommunförbundet resp. Landstingsförbundet redovisade riksarkivet i mars 1978 förslag till Kommunalt resp. Landstingskommunalt arkivreglemente.

I normalförslagen stadgas bl. a. att arkiv skall förvaras betryggande och oåtkomligt för obehöriga. Vidare skall utlåning av handlingar ske på sådant sätt att risk ej föreligger att handlingarna skadas eller förkommer (8 resp. 10 § i normalförslagen till Kommunalt resp. Landstingskommunalt arkivreglemente).

Remissyttranden

Motionerna har remitterats till Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet för yttrande. Yttrandena anges i *bilagorna 1 och 2*. Båda remissinstanserna avstyrker bifall till motionen.

Utskottet

I motionen begärs regler för förvaring av kommunala handlingar. Frånvaron i kommunallagen av sådana regler försvårar enligt motionärerna fullgörandet av offentlighetsprincipen. Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet har i yttrande till utskottet avstyrkt motionen.

I den nya kommunallag som antogs 1977 finns vissa rambestämmelser om kommunernas arkivvård. I propositionen framhöll föredragande statsrådet att det fick ankomma på kommunerna själva att utforma mera detaljerade föreskrifter på detta område. För att tillgodose krav på enhetlighet har riksarkivet i samråd med kommunförbunden utarbetat normalförslag till arkivreglementen.

Remissinstanserna anser i likhet med föredragande statsrådet att en statlig detaljreglering av arkivvården inte är nödvändig. Utskottet delar denna uppfattning och avstyrker följaktligen motionen.

I motionen berörs också frågan om tillgängligheten av allmänna handlingar. Enligt utskottet är det från offentlighetssynpunkt självfallet av största betydelse att handlingar förvaras hos myndigheter på sådan plats att de lätt kan göras tillgängliga för den som önskar ta del av dem. Därför bör exempelvis originalhandlingar i princip inte förvaras på annan plats än vid myndighetens kansli eller i särskilt arkiv.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen avslår motionen 1978/79:407.

Stockholm den 4 december 1979

På konstitutionsutskottets vägnar
BERTIL FISKESJÖ

Närvarande: Bertil Fiskesjö (c), Hilding Johansson (s), Anders Björck (m), Torkel Lindahl (fp), Olle Svensson (s), Yngve Nyquist (s), Wivi-Anne Cederqvist (s), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Kurt Ove Johansson (s), Bengt Kindbom (c), Daniel Tarschys (fp), Kerstin Nilsson (s), Britta Hammarbacken (c), Sture Thun (s) och Jan Prytz (m).

Bilaga 1

Svenska kommunförbundet 1979-03-23

Riksdagens konstitutionsutskott

Kommunernas arkivering av allmänna handlingar

Sedan riksdagens konstitutionsutskott berett Svenska kommunförbundet tillfälle att avge yttrande över motion 1978/79:407 av Martin Olsson och Sven-Erik Nordin om kommunernas arkivering av allmänna handlingar, får förbundets styrelse anföra följande.

1977 års kommunallag innehåller vissa bestämmelser om den kommunala arkivvården. Enligt 2 kap. 27 § och 3 kap. 10 och 13 §§ skall de handlingar som tillhör kommunernas arkiv vårdas och förtecknas. Kommunallagens föreskrifter om arkivvården medför följaktligen en plikt att förteckna de handlingar som hör till arkivet. Enligt kommunallagen föreligger vidare skyldighet för kommunfullmäktige att meddela föreskrifter om arkivvården. Riksarkivet har 1978-03-14 efter samråd med Kommunförbundet utarbetat ett normalförslag till kommunalt arkivreglemente.

Frågan om detaljerade föreskrifter för arkivvården hos kommunerna berördes av departementschefen i förarbetena till 1977 års kommunallag (prop. 1975/76:187 s. 418 ff). Departementschefen ansåg att arkivvården inte i detalj borde regleras i lagen men att lagreglerna måste fyllas ut med mera detaljerade föreskrifter. Arkivvårdens intressen borde dock kunna tillgodoses utan att staten detaljreglerade arkivvården hos kommunerna. Det borde ankomma på kommunerna att själva utfärda de föreskrifter som behövs.

Styrelsen delar departementschefens principiella uppfattning om hur arkivvården bör regleras och anser inte att det härefter inträffat något som bör föranleda ändring i denna inställning.

Enligt 2 kap. 12 § tryckfrihetsförordningen skall allmän handling som får lämnas ut på begäran genast eller så snart det är möjligt på stället tillhandahållas den som önskar ta del därav.

Detta medför enligt styrelsens mening att originalhandlingar i princip inte bör förvaras på annan plats än vid myndighetens kansli. Förvaring av originalprotokoll eller andra upprättade eller till myndighet inkomna handlingar bör således inte ske i exempelvis nämndordförandes bostad. Detta får indirekt anses följa av nämnda stadgande i tryckfrihetsförordningen. Någon direkt lagreglering om förvaring av kommunala handlingar kan enligt styrelsens uppfattning inte anses erforderlig. En lagreglering skulle ej heller utgöra någon garanti mot förfogande i strid mot bestämmelserna. Mot sådant handlande hjälper inga generella förvaringsregler. Det blir då i stället en fråga om vilket juridiskt ansvar som föreligger efter tjänstefelets avkriminalisering.

För att undvika sådana problem som beskrivs i motionen bör myndighet enligt styrelsens mening om originalhandling av någon anledning skall återsändas till ingivaren se till att man har en kopia av handlingen kvar hos myndigheten. I annat fall kan man inte fullgöra den skyldighet som följer av bestämmelsen i 2 kap. 12 § tryckfrihetsförordningen. Någon särskild lagstiftning härom är enligt styrelsens mening inte erforderlig.

På grund av det ovan anförda avstyrker styrelsen bifall till motionen.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET

Karl Boo

Anders Svensson

Bilaga 2

Landstingsförbundet 1979-03-29

Riksdagens konstitutionsutskott

Riksdagsmotioner i vissa frågor avseende kommunala handlingar

Genom remiss den 15 februari 1979 har riksdagens konstitutionsutskott berett landstingsförbundet tillfälle att avge yttrande över två riksdagsmotioner av Sven-Erik Nordin och Martin Olsson (c), om offentlighetsprincipens tillämpning på kommunala handlingar (1978/79:406) resp. om kommunernas arkivering av allmänna handlingar (1978/79:407). Med anledning härav får förbundets styrelse anföra följande.

Kommunernas arkivering av allmänna handlingar

Enligt den andra av motionerna behövs särskild lagstiftning om förvaring av kommunala handlingar för att offentlighetsprincipen skall vara tillräckligt garanterad.

De regler som nu gäller om den landstingskommunala arkivvården utgår från kommunallagens översiktliga bestämmelser och från uttalanden i prop. 1975/76:187. Utgångspunkten där har varit att man också på detta område skulle avstå från sådan detaljreglering som inte är nödvändig utan överlåta åt landstingskommunerna att själva bestämma vad som skall gälla. Riksarkivet har den 17 mars 1978 utfärdat ett normalreglemente för landstingen som komplement till kommunallagens arkivbestämmelser. Det har senare i allt väsentligt antagits av samtliga landsting. Enligt en avslutande paragraf i reglementet ankommer det på resp. förvaltningsutskott att fastställa de ytterligare tillämpningsföreskrifter som kan behövas.

Styrelsen anser inte att det i motionen lagts fram tillräckligt underlag för att den önskade lagändringen verkligen skulle vara nödvändig. Om också det förhållande motionärerna tagit upp är värt att uppmärksammas borde motionens syfte kunna tillgodoses inom ramen för redan gällande föreskrifter. Styrelsen avstyrker därför också denna motion.

LANDSTINGSFÖRBUNDET
Börje Hörnlund/Rune Carlsson